

Razvoj pozitivne interakcije između konja i jahača

Horvat, Matija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:649791>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Matija Horvat

Diplomski studij Zootehnika

Smjer Hranidba domaćih životinja

RAZVOJ POZITIVNE INTERAKCIJE IZMEĐU KONJA I JAHAČA
Diplomski rad

Osijek, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Matija Horvat

Diplomski studij Zootehnika

Smjer Hranidba domaćih životinja

RAZVOJ POZITIVNE INTERAKCIJE IZMEĐU KONJA I JAHAČA

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. prof.dr.sc. Pero Mijić, predsjednik
2. doc.dr.sc. Maja Gregić, mentor
3. izv.prof.dr.sc. Tina Bobić, član

Osijek, 2022.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	ETOLOGIJA KONJA	2
3.	OSJETILA KONJA	4
3.1.	Vizualna osjetila konja.....	4
3.2.	Slušna osjetila konja.....	5
3.3.	Osjetilo njuha konja.....	6
3.4.	Osjetilo okusa konja.....	6
3.5.	Osjetilo dodira konja	7
4.	ODNOS IZMEĐU KONJA I JAHAČA	8
5.1.	Klasične metode treninga konja.....	11
5.2.	Metode treninga koje uvažavaju pozitivnu interakciju između konja i jahača	14
6.	NATURAL HORSEMANSHIP KROZ PARELLI METODU TRENINGA	16
6.1.	Stav prema Pat Parelliju.....	16
6.2.	Znanje prema Pat Parelliju	17
6.3.	Alati prema Pat Parelliju.....	17
6.4.	Tehnika prema Pat Parelliju	17
6.5.	Vrijeme prema Pat Parelliju	18
6.6.	Mašta prema Pat Parelliju	18
6.7.	Liberty prema Pat Parelliju	19
7.	SEDAM IGARA S KONJIMA PREMA PAT PARELLIJU	20
7.1.	Prijateljska igra s konjem prema Parellijevoj metodi	20
7.2.	Igra dikobraza s konjem prema Parellijevoj metodi	20
7.3.	Vizualna (driving) igra s konjem prema Parellijevoj metodi.....	21
7.4.	Yo-yo igra s konjem prema Parellijevoj metodi	21
7.5.	Igra kruženja s konjem prema Parellijevoj metodi	22
7.6.	Bočna igra s konjem prema Parellijevoj metodi	23
7.7.	Igra provlačenja s konjem prema Parellijevoj metodi	23
8.	LEFT I RIGHT BRAINED KONJI PREMA PAT PARELLIJU	25
9.	CLICKER TRENING KONJA.....	27
10.	HORSE AGILITY KAO DISCIPLINA NATURAL HORSEMANSHIPA.....	29
11.	ZAKLJUČAK.....	31
12.	POPIS LITERATURE.....	32
13.	SAŽETAK.....	35
14.	SUMMARY	36
15.	POPIS TABLICA.....	37

16. POPIS SLIKA.....	38
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	
BASIC DOCUMENTATION CARD	

1. UVOD

Jahanje je popularan sport i vid rekreacije ljudi diljem svijeta. Kroz povijest konji su imali razne uloge. Na njihovim leđima pobjeđivani su brojni ratovi dok danas služe za rekreaciju i ljudi ih drže prvenstveno iz ljubavi. Najpopularnija aktivnost s konjima je jahanje. Jahanje može biti rekreacijsko ili disciplinsko. U jahanju jahač na nekoliko načina kontrolira pokrete konja. Signale primjenjuje kroz svoju težinu odnosno sjedište, zdjelicu, ruke i noge kako bih potaknuo konja da se kreće zadanim smjerom, brzinom i načinom. Dobro ujahan konj reagira na vrlo lagane signale koje jahač izvodi te je jahač u mogućnosti imati sjedište neovisno o konju.

Kako bi ovaj odnos između jedinki dvije različite vrste bio dobar, predlaže se postizanje pozitivnog odnosa s konjem. Odnos između ljudi i konja temelji se na nekoliko interakcija među njima. Ishod ovih interakcija dovest će do pozitivnog ili negativnog odnosa. Takav odnos konja i jahača sve je veći interes među jahačima, ali i relativno novo područje znanosti (Hausberger i sur., 2008., Sankey i sur., 2010., Andersen, 2015.). Odnos između konja i jahača je zanimljiv i dalje poprilično neistražen. U svakom slučaju uvijek ga je potrebno poboljšavati. Greška je na jahanje gledati kao na posao konja jer jahanje je privilegija. Interakcije između konja i čovjeka odvijaju se na mnogo načina, kroz hranidbu, timarenje, liječenje te jahanje. Ishodi tih interakciju mogu biti pozitivni ili negativni, a ovise o brojnim čimbenicima.

Cilj diplomskog rada je pojasniti interakciju između konja i jahača te kako se ostvaruje odnos između njih. Kroz pregled literature prikazati interakcije između konja i jahača koja se odvija u sedlu i izvan. Prikazati klasične metode treninga s naglaskom na suvremenije metode. Diplomski rad prikazuje načine interakcije, opremu i alate koje se koriste u radu s konjima u Parelli te Clicker treningu.

2. ETOLOGIJA KONJA

Riječ etologija sastoji se od dvije grčke riječi *ethos* i *logos* koje znače narav i nauka što bi u doslovnom prijevodu značilo nauka o naravi, u ovom slučaju životinje. Etologija proučava ponašanje životinja u prirodnom okruženju, a kod konja su to aktivnost krda, komunikacija među jedinkama, kretanje, reprodukcija, briga o ždrebadi te hijerarhijski poredak. Niko Tinbergen smatra se osnivačem suvremene etologije uz austrijskog biologa i nobelovca Konrada Lorenza. Tinbergen je razvio praktičnu visoko preciznu metodu radeći na terenu. Napravio je eksperimente na divljim životinjama mijenjajući njihov prirodni krajolik i ponašanje je snimao i uspoređivao. Prvi je započeo s eksperimentalnom etologijom (Guilford i Dawkins, 1991.). Neke od činjenica koje su ljudi ovim proučavanjem naučili o konjima su te da je konj izrazito društvena životinja te da bi uvijek trebao imati društvo minimalno još jednog konja. Ukoliko je to nemoguće preporuča se društvo koze ili ovce. Također je poznato da je konj biljojed, ali ne i preživač te da se pari sezonski. U stanju velike opasnosti konj će reagirati bijegom jer je u životinjskom kraljevstvu plijen. U divljini konji žive u krdima koja se mogu sastojati od jednog pastuha, nekoliko kobila i njihovog potomstva. Pastusi bez krda žive u momačkim bendovima, koji uključuju nekoliko pastuha. Dominantna kobila ili pastuh vodit će aktivnost dana, odlučujući kada će vrijeme je za odmor, ispašu, piće itd. (Furiex i sur., 2009.).

Kako ne bismo izazvali nepoželjna ponašanja kod konja potrebno je zadovoljiti njihove osnovne potrebe, a to su:

- Potreba za hranom
- Potreba za vodom
- Potreba za kretanjem
- Potreba za socijalizacijom s drugim životinjama

Sve ovo potrebno je znati i razumjeti kako bismo mogli s konjem ostvariti vezu povjerenja i izgraditi siguran te prijateljski odnos (<https://www.humanesociety.org>).

Kako bismo bolje razumjeli etologiju konja potrebno je poznavati glavni element koji na to utječe, a to je temperament odnosno ćud. Temperament konja nije stečen nego urođen te ga čovjek ne može promijeniti. Na temperament utječe nekoliko čimbenika; vrsta životinje – u ovom slučaju to je konj, pasmina, spol te dob. Uzevši u obzir pasmine poznato je da je arapski punokrvnjak puno temperamentniji i živahniji od hrvatskog hladnokrvnjaka. To je prvenstveno uvjetovano njihovim fizičkim karakteristikama te građom tijela. Hrvatski hladnokrvnjak teški je radni konj koji može težiti do jedne tone i više, što je duplo više od

arapskog punokrvnjaka. Samim time ti su konji tromiji i mirniji što uvjetuje i mirniji temperament. Kako spol utječe na temperament može se vidjeti iz primjera kobila i pastuha. Pastusi su živahniji od kobila zbog djelovanja muških spolnih hormona. Primjeri konja koji su se nakon kastracije smirili i izgubili neke loše navike su mnogobrojni. Zbog toga su kastrati najpoželjniji kada je u pitanju jahanje. Dob konja također utječe na temperament. S povećanim brojem godina kako konj sazrijeva živahnost se smanjuje (<https://horsenetwork.com>). Kako bi se bolje razumjela komunikacija među konjima potrebno je poznavati i njihova osjetila.

3. OSJETILA KONJA

Konji komuniciraju nizom osjetila: vizualnim, slušnim, taktilnim i mirisnim (McDonnell i Mills, 2009.). Konji svojim izrazom lica mogu pokazati mnogo emocija. Zadovoljstvo, tuga, bol, nestrpljivost, bijes, uzbuđenost, agresivnost i prijetnja lako su prepoznatljive emocije kod konja.

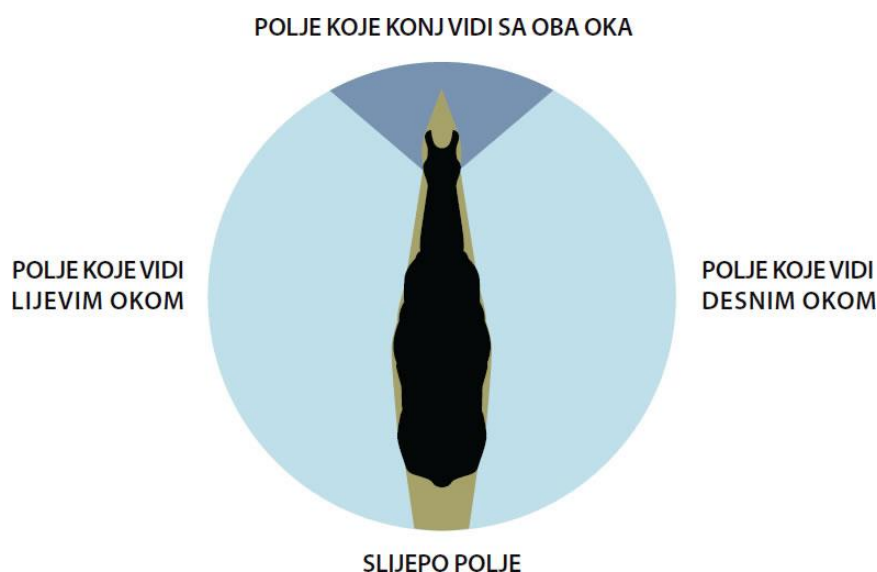
Slika 1. Iskazivanje agresivnosti kod konja (Izvor: <https://www.brighterequines.com>)

Govorom tijela, najčešće izrazom lica, položajem uha i nogu konji daju do znanja čovjeku ili drugoj životinji kako se oni osjećaju. Spuštene uši kao na slici 1. upozorenje su neraspoloženog konja koji bi mogao napasti. Također kopanje nogom znak je nervoznog konja, dok opušteni i sretni konji najčešće to pokazuju opuštanjem donje usne (<https://www.rspca.org.uk>). To su samo neki od znakova koje čovjek mora poznavati u suživotu s konjima kako bi mu mogao omogućiti što kvalitetniji život i vezu punu obostranog povjerenja.

3.1. Vizualna osjetila konja

Vidno polje konja uvelike se razlikuje od ljudskog zbog različite anatomije i položaja očiju na glavi. Oči konja smještene su bočne strane glave što rezultira s nekoliko mrtvih kutova. Konji vide monokularno što znači da svakim okom vide drugu sliku. Također vide i binokularno, ali ta slika im nije dovoljno oštra. Prvi mrtvi kut nalazi se neposredno ispred nozdrva, dok je drugi mrtvi kut konju kaudalno iza repa zbog čega se konju nikad ne prilazi iza zadnjih nogu. Konjski vid noću bolji je od ljudskog, ali im je spektar boja koje vide uvelike manji. Konji najjasnije vide nijanse žute i plave boje, dok od bijele i crne boje imaju određeni strah. Oko konja smatra se jednim od najvećih u svijetu kralježnjaka (Roberts, 1992.). Vid konja je od velike važnosti kako bi mogli voditi sretan i ispunjen život. Konji vizualno prepoznaju raspoloženje i emocije drugih konja u krdu. Mahanje repom jedne jedinke šalje poruku drugoj kako se taj konj osjeća. Montgomery (1957.) je promatranjem

krda konja utvrdio da šibanjem repa konji pokazuju da im nešto smeta, dok kobile u estrusu podižu rep da bi privukle pastuha. Konji prilikom rada imaju blago podignut rep. Položaj repa je i pasminsko svojstvo, odnosno ogledalo temperamenta životinje. Temperamentnije životinje prilikom kretanja imaju cijelo vrijeme blago podignut rep. Vid je također konjima bitan kako bi znali prepoznati upozorenje od strane drugog konja (Slika 1.). Ivanković (2004.) navodi kako vid konju predstavlja najvažniju vezu s okolišem, budući da preko osjetila vida konj prima i do 90% informacija o događajima.

Slika 2. Vidno polje konja (Izvor: <https://svijetkonja.ba>)

3.2. Slušna osjetila konja

Uši konja konveksnog su oblika što rezultira dobrom hvatanju raznih zvukova. S obzirom da je konj u životinjskom carstvu lovina slušna osjetila su mu jako dobro razvijena, puno bolje od ljudskih. Konj je u stanju čuti šuškanje trave na puno većoj udaljenosti nego čovjek što u jahanju može rezultirati s naglim stajanjem i osluškivanjem. Sluh im je toliko razvijen da su sposobni procijeniti udaljenost izvora zvuka kao i lokaciju. Konji prvo usmjere uši prema izvoru zvuka zatim cijelo tijelo. Imaju zasebno pokretljive uške te mogu pratiti dva izvora zvuka istovremeno. To je kod njihovih predaka bilo vrlo važno zbog zaštite od predatora, jedina zaštita i spremnost na bijeg na svaki nepoznati zvuk (Kiley-Worthington i Rendle, 1984.). Konji najbolje čuju između 1 i 16 kHz (Heffner i Heffner, 1983.). Konji ne vole glasne zvukove i viku te je poželjno obraćati im se umjerenim tonom. Vlašić (2009.) navodi kako toplokrvne, lakše pasmine imaju bolji sluh od hladnokrvnih, krupnih pasmina

konja. Kada se nalaze na novoj lokaciji, konji su na zvukove koje čuju također reaktivniji nego kada su na poznatom terenu.

3.3. Osjetilo njuha konja

Iako je svako osjetilo konja podjednako bitno, njuh prednjači. Zbog njuha konj je sposoban nanjušiti vodu iz daleka, te im njuh uvelike služi i pri odabiru hrane. Pomoću njega raspoznaju koja je trava otrovna, a koja nije. Konji se također upoznaju i prepoznaju mirisima, a najbolji primjer toga su kobila i tek oždrijebljeno ždrijebe. Oni međusobno pamte miris jedno drugoga za cijeli život. Važnost ovog osjetila vidljiva je kod prvog spajanja dva konja koji se od prije ne poznaju. Prvo se njuškaju te nakon toga slijede ostale reakcije. Njuh je najvažnije osjetilo kod pripusta konja. Pastuh može osjetiti kobilu u fazi tjeranja na udaljenosti do 200 metara (Ivanković, 2004.). Tada se javlja flehmenski izraz – izraz kojim konj pokušava zadržati miris koji je nanjušio u nozdrvama, a izgleda kao da se konj smije (Slika 3.).

Slika 3. Flehmanski izraz konja na ispaši (Izvor: <https://www.researchgate.net>)

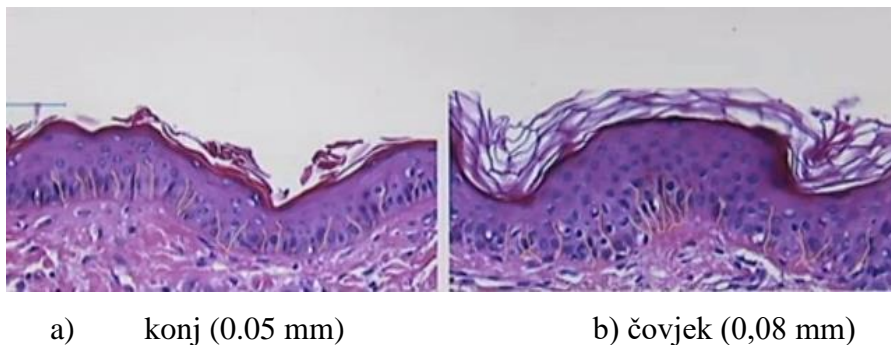
3.4. Osjetilo okusa konja

Okus je usko povezan s mirisom. Poznato je da konj neće pojesti nešto što mu ne miriši, a to je i način raspoznavanja otrovnih biljaka od jestivih. Ivanković (2004.) navodi kako su osnovni okusi koje konji raspoznaju: slatko, slano, gorko i kiselo. Konjima je od navedenih okusa najdraži slatkasti. Percepcija okusa nastaje podraživanjem osjetilnih pupoljaka koji se pretežno nalaze na jeziku, a u manjoj mjeri na stijenci usne šupljine. Konj nije u mogućnosti povratiti hranu, ali ju može izbaciti iz usne šupljine prije nego što ju proguta. To je najčešće slučaj kod uvođenja neke nove hrane, davanja paste protiv parazita ili lijekova. Ako se konju ne sviđa hrana koju je probao mahat će brzo glavom gore dolje te će mu ista ispadati iz usta.

Najpopularnija poslastica za konja je šećer, ali u malim količinama. Pošto za organizam konja nije namijenjena niti zdrava bolje ju je zamijeniti jabukama ili mrkvom. Konji također preferiraju sijeno lucerke prije sijena livadnih trava (Ivanković, 2004.).

3.5. Osjetilo dodira konja

Taktilna komunikacija najbitnija je u ranoj dobi života ždrijebeta. Dodir je konjima važan za komunikaciju, stvaranje socijalnih veza, ali i opuštanje konja (Feh i de Mazières, 1993.). Socijalne veze konji najbolje učvršćuju timarenjem jedni drugih, na način češkanja područja grebena.

Slika 4. Usporedba debljine kože konja (a) i čovjeka (b)

(Izvor: <https://www.equinebehaviourist.co.uk>)

Na slici 4. vidi se da konji imaju tanju i osjetljiviju kožu od čovjeka. Zbog toga je potrebno s konjima potrebno raditi mirno i ne nasilno. Udaranje konja bičem ga zapravo boli više nego što bi taj isti udarac bolio čovjeka (<https://www.equinebehaviourist.co.uk>).

Na tijelu im se nalazi velik broj receptornih dlačica. Najviše na području glave, vrata i nogu. Funkcije tih dlačica nisu u potpunosti poznate, ali pretpostavlja se da dlačicama na bradi određuju udaljenost od nekog predmeta što potkrepljuje tvrdnja mrtvog kuta ispred nozdrva. Svaki konj je individualno osjetljiv na dodir (Budiansky, 1992.). Postoje konji s raznim kožnim problemima pa su stoga puno osjetljiviji na muhe i razne kukce te na opremu. Tijekom rada s konjima treba biti nježan, a oprema odgovarajuća kako ne bi stvorila konju žuljeve i nelagodu. Sva nabrojana osjetila potrebno je poznavati kako bi čovjek bolje shvatio komunikaciju u krdu.

4. ODNOS IZMEĐU KONJA I JAHAČA

Interakcija između konja i jahača spada u studij antrozoologije, u kojem se istražuje komunikacija između životinja i ljudi. Iako je relativno novo polje znanosti, interakcije konja i jahača zaokupile su zanimanje jahača i znanstvenika (Andersen, 2015.). Jahanje je poprilično opasan sport i po učestalosti ozljeda konkurira nogometu, vožnji motora, rugbyju i skijanju. Kako bi se maksimalno smanjio broj ozljeda potrebno je razviti pozitivan odnos i interakciju s konjem. To se može postići odabirom određene metode treninga i njezinim provođenjem.

Na interakciju između konja i jahača utječe mnogo čimbenika; sjedište jahača, metoda treninga, odgovarajuća oprema i poznavanje osnovnih karakteristika ponašanja konja. Jahač putem svog sjedišta, zdjelice, ruku i nogu signalizira konju kojom brzinom te u kojem smjeru želi da se on kreće (Andersen, 2015.). Prije samog jahanja potrebno je provjeriti ispravnost jahače uzde i sedla jer su to glavne kontaktne točke između konja i jahača. Sedlo mora u isto vrijeme odgovarati leđima konja kao i samom jahaču. Zato je bitno birati konja koji odgovara veličini jahača, težini i unutar je pravila 20%. Pravilo 20 % odnosi se na težinu i zahtjeva da jahač može maksimalno težiti 20% težine konja (<https://www.nationalequineforum.com>). Neodgovarajuće sedlo može izazvati bol te će dovesti do negativne interakcije između jahača i konja. Odnos između konja i jahača je odnos uzajamne ovisnosti, suradnje i međusobnog postajanja (Maurstad i Davis, 2013.). Veza između čovjeka i konja smatra se ravnopravnim partnerstvom. Mora se uzeti u obzir da je jahanje aktivnost u kojoj sudjeluju dvije jedinice različite vrste te da je njihova komunikacija i dalje velika nepoznanica. Svladavanje jahanja dugačak je proces koji zahtjeva konstantno usavršavanje. Otkrivanjem novih spoznaja u radu s konjima dolaze i nove metode u treningu. Od iskusnog jahača se kao i od onog neiskusnog očekuje konstantan rad s trenerom te učenje novih stvari zbog poboljšanja svojih vještina, komunikacije s konjem te performansa. Kroz treninga zna se dogoditi da trener zatraži jahača da siđe s konja jer jahač ne uspijeva izvršiti određenu vježbu. Često je to rezultat loše komunikacije između jahača i njegovog konja. Konj u tom slučaju trenera doživljava kao osobu s većim autoritetom te će poslušnije i efikasnije odraditi zadatak (Lesimple, 2012.). Veza između čovjeka i konja utjelovljenje je najveće povezanosti čovjeka s nekom životinjom (Fenner, 2020.). Komunikacija između konja i jahača odvija se kroz tijela oba partnera, zahtjevajući osjetljivost, emociju i kinetičku inteligenciju (Maurstad i Davis, 2013.). Ultimativni cilj jahanja je postići sjedinjenje s konjem, odnosno neku vrstu fluidnosti s njegovim tijelom. Za postizanje tog cilja potrebno je imati osjećaj za životinju s kojom se radi. Imati osjećaj za konja je nešto čemu teži svaki jahač, a ono označava oblik

komunikacije bez riječi između dvije vrste, oslanjajući se na govor tijela, obostrano razumijevanje i suradnju (Fenner, 2020.).

Konj čovjeka treba prihvatiti kao dio krda. Konji, pitomi ili divlji, u krdu imaju tendenciju formirati socijalne veze jedni s drugima. Socijalnu vezu ostvaruju na više načina; slanjem vizualnih poruka (npr. zabacivanje uha nazad), njištanjem i rzanjem, mirisanjem izmeta i urina te timarenjem, položajem tijela. Konji koji nisu trenirani od strane čovjeka ne znaju prepoznati sretan ili ljut odnosno povišen ton glasa te ne razumiju ljudski jezik što bi drugim riječima značilo da ljudi učinkovito koriste samo vrlo mali dio „jezika“ konja kada komuniciraju s njima (<https://www.yourhorse.co.uk/>). To je sasvim normalno s obzirom da su konj i čovjek bića različite vrste. Jahač u radu sa konjem treba biti autoritetna, pouzdana kojoj će konj vjerovati ne iz straha nego iz sigurnosti.

Vođa krda konja u divljini je pastuh čija je glavna uloga reprodukcija i zaštita krda. Hijerarhijski ispod njega se nalazi jedna ili dvije kobile čija je uloga pronalaženje hrane i vode. Važnost alfa pastuha i alfa kobile u krdu je podjednaka, a svoj poredak su stekli boljom fizičkom spremnosti od drugih jedinki (<https://horserookie.com>). Konj će pratiti onoga s kojim se osjeća sigurno i zbrinuto. Iz tog razloga konj svog jahača treba gledati na način da je on vođa koji mu neće nauditi.

Stjecanje međusobnog povjerenja dugotrajan je proces između čovjeka i konja, a započinje već od ždrebljenja. Socijalizacija je primarni cilj u odgoju ždrebadi te je potrebno što više vremena provoditi s njima. Kako bi stvorili stabilnog i hrabrog konja potrebno je raditi s njim u ranim fazama njegovog života. Nikad nije prerano za započeti učiti ždrijebe na nekakve neobične predmete ili stvari koje proizvode razne zvukove. Šetnja mladih konja na ruku također je postavljanje temelja za jahanje. Na taj način konj upoznaje okolinu te se odvaja od jedinih stvari za koje je ikad znao, a to su štala, poznato dvorište te ispust. U prethodno navedenim šetnjama susrest će se s mnogo nepoznatih i zastrašujućih stvari s kojima mladog konja vlasnik mora upoznati na način da će prvi prići predmetu zatim pustiti konja da ponjuška i istraži (<https://www.scottcreek.com>). U ovakvim situacijama strpljenje je najbitnija stavka te upornost. Tom kombinacijom postići će se razvoj pozitivne interakcije sa konjem. Nakon savladavanja prethodno navedenih osnova socijalizacije i razvoja pozitivnog odnosa s konjem može se započeti s jahanjem. Postoji više disciplina i vrsta jahanja no ovaj diplomski rad bazira se na novijim i modernijim metodama uz spominjanje klasičnih.

5. METODE TRENINGA KONJA

Prvi pisani zapis o treningu konja spominje se 1350. godine prije Krista od strane Kikkulija koji je još znan pod nazivom „glavni trener konja“ u Hetitskom carstvu. Može se reći da je konj životinja na čijim je leđima ispisana cijela povijest čovječanstva. Konji su u prošlosti imali razne uloge koje se danas manje prakticiraju. Ljudima su bili izvor hrane, prijevozno sredstvo i neophodan alat u ratu. Danas se držanje konja smatra luksuzom i s time se sama svrha držanja konja promijenila. Stotinama godina metode treninga konja nisu se mijenjale, sve se temeljilo na tradicionalnom treningu konja. Godine 1980. novije metode treninga konja se pojavljuju i postaju sve popularnije.

Primjeri u kojima se tradicionalne metode treninga razlikuju od modernih su brojni, a neki od njih su navedeni u tablici 1.

Tablica 1. Razlike između klasičnih i modernih metoda treninga Izvor: <https://www.hartshorsemanship.com>

KLASIČNE METODE TRENINGA	MODERNE METODE TRENINGA
Kazna ili izbjegavanje negativnih podražaja glavni su motivacijski elementi treninga. Konj radi kako bi izbjegao bič ili se oslobodio pritiska mamuza i žvale.	Korištenje pozitivnog reinforcementa za poželjna ponašanja uobičajena je motivacija za konja, dok je kažnjavanje nepoželjno.
Pogreške učinjene tijekom tradicionalnog treninga smatraju se smetnjom i uzrokom su frustracije koja usporava učenje. Na greške se gleda kao na nešto što treba izbjegavati što je više moguće.	Suvremeni trening, s druge strane, očekuje od konja da čini pogreške. Pogreške se smatraju ključnima za učenje i daljnji napredak.
U tradicionalnom treningu od konja se traži da se pokori i izvede ono što se od njega očekuje kada se to od njega zatraži. Tradicionalno treniran konj mora nastaviti raditi ono što mu se kaže ili se suočiti s posljedicama. Konj ne smije imati mišljenje, a ako ga ima, često se smatra tvrdoglavim ili teškim konjem.	Moderni treneri žele da konj razmišlja i eksperimentira s procesom učenja. Zapravo, moderni treneri koriste operativno kondicioniranje koje zahtijeva od konja da rješava probleme i razmišlja svojom glavom.

<p>Tradicionalni treneri znaju što učiniti kako bi naveli konja da se pokori, ali ne uvijek i zašto to funkcionira. Tradicionalni treneri imaju vrlo malo razumijevanja o posljedicama primjene kazne na učenje, ali znaju da se time mogu postići željeni rezultati.</p>	<p>Moderni treneri u potpunosti razumiju posljedice i učinke kažnjavanja, negativnog i pozitivnog reinforcementa na ponašanje konja. Moderni trener razumije čitav niz znanstvenih principa, kao što su kontrakondicioniranje i sustavna desenzibilizacija te znaju kako to prikladno koristiti.</p>
<p>Razmatranje emocija konja nije važan dio tradicionalnog treninga. Tradicionalni trening više se fokusira na to kako prevladati poteškoće bez puno razmatranja razloga zbog kojih one mogu postojati.</p>	<p>Suvremeni treneri provode puno vremena pitajući se: "Zašto se moj konj tako ponaša?" Prihvatanje da konji imaju razlog za sve što rade znak je modernog trenera.</p>
<p>Tradicionalni trening ima postavljeni obrazac učenja koji se primjenjuje na svim konjima i problemima jednako. Ne uzima se u obzir individualnost i različite potrebe svake jedinke nego se očekuje da svaka životinja odgovara metodi.</p>	<p>Suvremeni treneri pronalaze najbolji pristup svakom pojedinom konju i prilagođavaju svoj trening tako da odgovara svakom konju kao jedinki. Ako jedan način poučavanja željenog ponašanja ne funkcionira, moderni će trener pokušati nešto drugo i nastaviti pokušavati nove stvari sve dok ne uspiju, a da pritom ne koristi fizičku silu.</p>

5.1. Klasične metode treninga konja

Trening konja u užem smislu odnosi se na privikavanje konja na opremu, lonžiranje te ujahivanje i jahanje. Osnovna oprema potrebna za jahanje sastoji se od: uzde sa žvalom i dizgina, podsedlice, gela, sedla, kolana te štitnika. Lonžirati konja se može na više načina te je oprema za to poprilično raznolika. Lonžirati konja bez žvale oprema sadrži: ular za lonžiranje, lonžu, štitnike te dugački bič. Može se koristiti lonžirni kolan i izvezice, a umjesto ulara uzdu sa žvalom (Hrvatski konjički savez, 2015.)

Lonžiranje je osnova treninga mladog konja, a svrha lonžiranja je mnogobrojna. Neki od razloga zašto je potrebno lonžirati konje su:

- Za poboljšanje ritma i ravnoteže u hodu, kasu i kenteru

- Za umaranje živahnog konja prije jahanja
- Za pregled šepavosti kod konja (Hrvatski konjički savez, 2015.)

Slika 5. Lonžiranje konja (Izvor: <https://horseracingsense.com>)

Nakon što je konj upoznat s opremom koja se koristi za jahanje potrebno ga je naučiti lonžiranju. Lonža je remen dug otprilike osam metara, pričvršćen je za prsten žvale, a drži ju trener (Hrvatski konjički savez, 2015.). Tijekom lonžiranja bitno je koristiti glasovne naredbe. Na primjer kad se od konja traži da hoda smireno i polako se govori „hod“, kad trener želi da konj kasa uzbuđeno i brzo će reći „kas“ kako bi konj u glasu osjetio da se od njega traži brži tempo kretanja. Naredba „kenter“ također se izgovara ubrzano i glasno. Mladi konj ne bi se trebao predugo lonžirati zbog pritiska na zglobove koji se događaju kod kretanja u krug. Kada konj usvoji određene naredbe, treba početi sa sedlanjem i lonžiranjem pod sedlom (Mitrović, 2003.). Do četvrte godine života konj bi trebao naučiti osnove u treningu te nakon toga slijedi ujahivanje. Konj koji je naučen na lonžirni kolan, sedlo prihvaća uglavnom bez problema (Ivanković, 2004.).

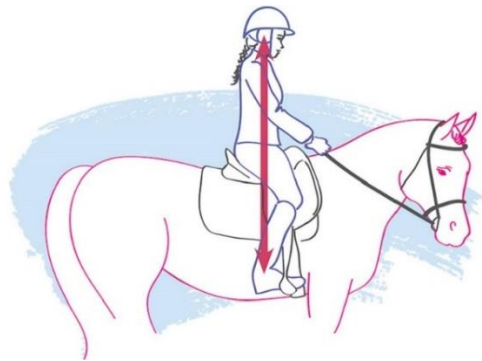
Kada je konj savladao glasovne komande i lonžiranje sa sedlom spreman je za prvo zajahivanje. Tijekom postupka ujahivanja treba biti oprezan jer konj ima urođen strah od tereta na leđima (Ivanković, 2004.). Za najahivanje konja sigurnije da konj bude prikopčan na lonžu. Potrebne su minimalno dvije osobe kod prvog penjanja na konja. Prije samog sjedanja na konja predlaže se naslanjanje trbuhom na leđa konja kako bi osjetio težinu jahača. Tako postoji mogućnost brzog silaska s konja ako se uplaši. Prva jahanja rade se na malim ograđenim površinama te započinju laganim korakom konja. Nakon nekoliko dana

postepeno se uvodi lagani kas, a nakon toga i kenter. Nakon što se konj navikne na jahača, nakon nekoliko dana, ukoliko je miran tijekom jahanja može se maknuti lonža i nastavlja se jahanje u krug bez lonže. Kada procijenimo da je konj pripremljen, može se prijeći na veće otvoreno jahalište (Ivanković, 2004.).

Upravljanje konjem vrši se na više načina. Većina ljudi misli kako je jahaču uzda sa žvalom prioritet kod upravljanja konjem, ali to nije nužno istina. Podjednaku važnost ima jahačeva noga odnosno list i sjedište te glas. Jahačeve noge kontroliraju kretnje prema naprijed, okretanje i ravnotežu. Unutrašnja noga jahača se koristi za poticanje konja da se kreće prema naprijed, za ubrzavanje koraka ili za naglašavanje okreta. Vanjska noga jahača koristi se za kontroliranje stražnjih sapi konja. Koriste li se istodobno komande unutrašnje i vanjske noge jahača postiže se ravnoteža konja. Uzde pričvršćene za žvalu služe kod održavanja kontakta s konjem te njima, laganim povlačenjem, dajemo konju do znanja kad želimo skrenuti desno, lijevo ili stati (Trailović, 2012.). Sama žvala ne bi se trebala smatrati volanom ili kočnicom na konju. Za smanjenje pritiska na usta konja je potrebno naučiti na naredbe našim tijelom. Na primjer ako jahač želi prijeći iz kasa u galop nagnut će cijelo tijelo prema naprijed. Prilikom skretanja u lijevo, cijelu težinu tijela jahač lagano premješta na lijevu stranu sedla. Usavršavanjem svih navedenih načina menadžmenta nad konjem jahač će stvoriti odlično ujahanog konja.

Sjedište jahača se ne odnosi isključivo na dio tijela koji sjedi u sedlu, sjedištem se smatra sve od donjeg dijela trbuha i struka do koljena. Uravnoteženo sjedište omogućuje dobar jahači stav odnosno držanje na konju te labave i gipke noge spremne za promjenu brzine u bilo kojem trenutku. Također je zaslužno pri ostajanju na nemirnom konju koji pokušava zbaciti jahača što nije rijedak slučaj u jahanju. Sjedištem se može upravljati na više načina. Jahači početnici prvo se upoznaju s *pasivnim* sjedištem. Kako mu i ime govori to je način jahanja pri kojemu se sjedištem prati fluidnost kretanja konja. Cilj je ne ometati kretanje konja nego ga pustiti da vodi, dok ga jahač prati (www.horselisting.com). Prednost ovog sjedišta je što dopušta konju da se kreće slobodnije, skoro kao da nema jahača na leđima. Zatim postoji *ograničavajuće* sjedište koje koriste iskusniji najčešće dresurni jahači. Ovakvo sjedište funkcionira na način zaustavljanja donjeg dijela leđa i ponekad gornjeg dijela noge usred pokreta konja kako bi jahač signalizirao konju promjenu brzine i tempa jahanja. Najčešće se koristi kod usporavanja konja. Kod ubrzavanja konja položaj sjedišta se mijenja prema naprijed, tijelo se nagnje naprijed, noge iza. Tako jahač signalizira konju kad želi prijelaz iz kentera u galop (www.horselisting.com).

Osim sjedišta i uzde komunikacija s konjem tokom jahanja vrši se i pritiskom lista odnosno noge. Kako bi jahač pravilno koristio listove prilikom jahanja potrebno je imati ujanog konja na kojemu ne treba koristiti noge kako bi održavao ravnotežu ili se držao za njega, odnosno potrebno je imati samostalno sjedište. Dosljednost je najbitniji čimbenik usavršavanja jahanja, kako za jahača tako i za konja. Da bi pozicija nogu bila ispravna potrebno je imati dobar stav sjedišta. Sjedenje na sjednim kostima osigurat će pravilno „padanje“ nogu s obje strane konja (www.horselisting.com). Položaj je pravilan kada prati ravnu zamišljenu linija koja spaja glavu, ramena kukove i pete (slika 6.)

Slika 6. Zamišljena linija pravilnog stava jahača u jahanju (Izvor: <https://www.horsejournals.com/>)

Jahač se najčešće se koristi listovima kada želi:

- Potaknuti konja da krene
- Potaknuti konja da ide naprijed i u stranu
- Potaknuti konja da se savija u tijelu
- Kontrolirati tempo jahanja (www.howtodressage.com)

Pokretanjem konja u hod pritisak se vrši donjim unutarnjim dijelom noge. Obzirom da je u pitanju životinja koja je osjetljiva na dodir taj pritisak ne mora biti jak. U dresurnom jahanju poticanje konja da ide u stranu vrši se kombinacijom pritiska lista jedne noge, kontakta uzdama te sjedištem (www.howtodressage.com).

5.2. Metode treninga koje uvažavaju pozitivnu interakciju između konja i jahača

Tisuće godina suživota čovjeka i konja rezultirale su brojnim novim spoznajama o etologiji konja, odnosima unutar krda te dobrobiti konja. Dobrobit životinja definira se kao stanje u kojem se jedinka pokušava nositi s okolišem. Pojam obuhvaća fizičko i mentalno stanje životinja uključujući pritom i pojam zdravlja. Idealna razina dobrobiti životinja je stanje ukupnog fizičkog i mentalnog zdravlja u kojem je životinja u harmoniji sa svojim okolišem,

a pojam zdravlje nije samo odsustvo bolesti ili ozljeda već sposobnost životinja da uskladi funkcije organizma s neposrednim okruženjem (Broom i Johnson, 2000.).

Fraser (2003.) opisuje tri etičke teze koje se međusobno preklapaju, a izražene su od strane javnog mijenja o kvaliteti života farmskih životinja. To su:

1. životinje trebaju živjeti prirodno uz razvoj i korištenje svojih prirodnih sposobnosti;
2. životinje se trebaju osjećati dobro te ih treba osloboditi produženih stanja boli i straha te ostalih negativnih stanja;
3. životinjama treba omogućiti zadovoljavajuće zdravstveno stanje te normalo funkcioniranje fizioloških i potreba ponašanja.

Proučavanjem etologije, odnosa krda i dobrobiti konja, trener kao što je Pat Parelli posvetio je svoj život proučavanju Natural horsemanship metode rada s konjima koju je opisao u nekoliko svojih knjiga. Ovaj diplomski rad obuhvaća Natural horsemanship metodu na Parellijev način, Liberty trening te Clicker trening.

Slika 7. Slobodno jahanje konja bez sedla i žvale (Izvor: <https://frequestrian.com/>)

Većina populacije konjičkog sporta koristi klasične metode treninga konja, dok su suvremene metode su one s pozitivnijim pogledom na budućnost. Dopuštaju jahaču povezanost s konjem na dubljoj razini te novu razinu povjerenja i partnerstva. Ovakav način rada i igre s konjima donosi dugovječnije i kvalitetnije rezultate u svijetu jahanja koji uvažavaju prirodnu etologiju konja.

6. NATURAL HORSEMANSHIP KROZ PARELLI METODU TRENINGA

Pat Parelli začetnik je Parelli metode treninga konja. Američki trener u konjogojstvu s dugogodišnjim iskustvom u prirodnom načinu rada s konjima. Godine 1981. prvi puta je zainteresirao širu javnost za takve metode treninga. Naglašava kako on nije osnivač prirodnog konjaništva (*natural horsemanshipa*). Svoje znanje i vještine koje postoje od davnina detaljizirao je kroz rad s konjima i napisao nekoliko knjiga. Filozofija njegovih knjige temelji se na tome da to nisu knjige o treningu konja, nego o treningu ljudi (Parelli, 2002.). „Moj cilj je navesti ljude da razmišljaju kao konji.“ – Pat Parelli (Parelli, 2002.)

Pat govori o šest ključnih stvari koje svaka osoba mora posjedovati kako bi postala *natural horse-man*. Bitno je posjedovati svih šest stavki, ne samo jednu ili nekoliko, a one su: stav, znanje, alati, tehnike, vrijeme i mašta. Promatranjem nekoga u radu s konjem bitno je tražiti svih šest stavki.

6.1. Stav prema Pat Parelliju

Prema Parelliju, (2002.) za rad s konjem potrebno je imati prirodan stav i pogled na konje te trening. Prirodno konjaništvo je za ljude koji su pozitivnog i progresivnog stava. Parelli (2002.) govori o dvije vrste krajnosti kad je u pitanju ljudski stav i odnos prema konju. Postoje ljudi koji koriste silu i zastrašivanje kako bi natjerali konja da učini nešto što žele, dok s druge strane postoje ljudi koji s poslasticama mole konja da nešto učini te tu gube poštovanje od strane konja. Uspješan trener je u sredini te dvije krajnosti i on treba biti pouzdan, neagresivan i ustrajan. Kako bi došlo do bolje povezanosti između konja i čovjeka Parelli kroz svoj način treninga uči kako stvoriti hrabrijeg konja koji nije klaustrofobičan i koji neće paničariti u situacijama koje smatra opasnošću.

Kako bi veza s konjem bila partnerstvo konj i čovjek imaju po četiri obveze koje trebaju ispunjavati.

Četiri obveze za konja prema Parelliju, (2002.):

1. Ponašati se kao partner, ne kao životinja koja je plijen
2. Ne mijenjati brzinu kretanja ako jahač to nije tražio
3. Ne mijenjati smjer kretanja ako jahač to nije tražio
4. Gledati kuda ide

Četiri obveze za čovjeka prema Parelliju, (2002.):

1. Ponašati se kao partner, ne kao predator
2. Razviti samostalno sjedište
3. Naučiti misliti kao konj
4. Koristiti prirodnu moć fokusa

6.2. Znanje prema Pat Parelliju

Potrebno je imati znanje o tome kako konj razmišlja. Većina ljudi razmišlja kao ljudi, a to je skroz drugačiji oblik znanja (Parelli, 2002.). Poznato je da je konj u životinjskom carstvu plijen. Konji ljude percipiraju kao predatore i za to imaju više razloga. Prva stvar je ljudski izgled, čovjeku se oči se nalaze s prednje strane glave kao u predatora (lav, vuk npr.), dok su uši smještene sa strane što konja upozorava na upozorenje pred napad. Čovjek također miriši na ono što jede, a to je meso. Parelli (2002.) kao primjer navodi da ako tijekom jahanja čovjek postane previše napadan, agresivan i pokuša konja natjerati da radi nešto što ne želi ili nešto čega se boji on će pomisliti da se predator koji je spavao na njegovim leđima najednom probudio. Konj tada postaje anksiozan i preplašen. Prva stvar koju čovjek treba dokazati konju je ta da nije loš kao što izgleda. Konj tada neće smatrati čovjeka opasnim i može započeti komunikaciju. Kroz određeno vrijeme pravilnim radom s konjem cilj je smanjiti impulzivne reakcije u opasnim situacijama. Prije jahanja poštovanje od konja potrebno je steći radom s poda. Poštovanje od strane konja teško je postići, a lako izgubiti stoga je bitno stalno održavati pozitivan odnos. Konj će se prema čovjeku odnositi s poštovanjem ukoliko čovjek ispunjava četiri prethodno navedene obveze prema konju; ukoliko se ponaša kao partner, ne kao predator, ima razvijeno samostalno sjedište, naučio je razmišljati kao konj i koristi prirodnu moć fokusa.

6.3. Alati prema Pat Parelliju

Kod prihvaćanja ove metode potrebno je koristiti i prirodne alate odnosno opremu. Zagovornik ove metode treba koristiti prepoznatljive i karakteristične alate u svome radu za ovu vrstu treninga. Također treba znati koji alati nisu dozvoljeni. Tradicionalni jahači treniraju konje dok se može reći da se prirodni konjanici igraju s konjima. A za tu „igru“ potrebno je manje opreme koja je ujedno i udobnija konju. Od opreme Parelli, (2002.) zagovara upotrebu hackamora, užeta ili lonže, rope haltera, biča koji služi kao produženje ruke, jednom lomljene žvale, mamuza koje služe kao produženje noge te sedla po vlastitom izboru.

6.4. Tehnika prema Pat Parelliju

Često ljudi tehniku jahanja doživljavaju na način da je konja potrebno osedlati, popeti se na njega, udariti ga da krene i povući da stane. Parelli, (2002.) educira ljude da sagledaju ove tradicionalne načine iz druge perspektive kako bi poboljšali komunikaciju s konjem te usavršili prijelaze iz hoda u kas ili kenter te zaustavljanje.

Prije samog jahanja konja je potrebno dovesti iz ispusta što obuhvaća prilaženje i stavljanje ulara te odvođenje konja. Prilikom toga bitno je koristiti se ispravnom taktikom. Prema

Parelliju (2002.) predatori se kreću ravnom neprekidnom putanjom dok idu na primjer do pojilišta. Dok se životinje koje su inače lovina kreću oprezno sa zastajkivanjem i polako. To je još jedan od razloga zašto konji ljude percipiraju kao predatore. Prilikom ulaska u ispust noseći ular i povodac čovjek se nerijetko susreće s odbjeglom konjem baš zbog tehnike pristupa. Umjesto da krene ravno prema konju brzim korakom trebao bi napraviti par koraka i stati, eventualno koraknuti i unazad. Sve kako bi konju pokazao da nije opasan kao što se čini i kako bi pobudio zainteresiranost za čovjeka. Konj bi trebao biti taj koji će prići čovjeku. Parelli također sugerira da se u ispust ne ulazi samo kad vlasnik želi uhvatiti konja i otići jahati. Takvim ponašanjem konj će svaki put kad vidi ular znati šta ga čeka. Stoga Pat preporuča da se ponekad uđe u ispust i stavi konju ular, ostavi ga se da pase s nekoliko minuta te zatim skine. Dovoljno je ponekad otići do ispusta i dati konju poslasticu u obliku mrkve ili jabuke. Naučiti kako biti tih u prisustvu konja je još jedna tehnika koju nas Pat uči. Puno trenera i vlasnika konja ima tendenciju vikati na konje kada su nezadovoljni. Opće je poznato da konji nisu ljubitelji glasnih zvukova i napadnih ljudi. Jedna od prvih stavki koju učimo kod rada s konjima je ta da se konja sedla s lijeve strane, no Parelli sugerira kombinaciju lijeve i desne strane baš kako bi smanjio monotonost (Parelli, 2002.).

6.5. Vrijeme prema Pat Parelliju

Ključna stavka bilo kojeg treninga i rada sa životinjom temelji se na konstantnom i neprestanom radu. Također se treba obratiti pažnja na trajanje treninga. Veći će učinak imati kratka i dinamična sesija s konjem, nego dugačak i nepravilan trening po tradicionalnim standardima. Parelli (2002.) govori kako je potrebno 300 sati rada s konjem da bi on bio potpuno opušten kad je jahanje u pitanju.

6.6. Mašta prema Pat Parelliju

Mašta je nešto što djeca imaju, a odrasli su izgubili vremenom. Einstein je rekao da je mašta čak vrijednija od znanja (Parelli, 2002.). Mašta se najbolje razvija kroz igru s konjem putem raznih izazova. Izazovi mogu biti razni i za njih nema pravila. Nekome je izazov na terenskom jahanju prijeći s konjem preko potoka ili drvenog mosta. Takve ciljeve svakodnevno treba postavljati kako bi konj napredovao psihički i fizički. Jednom kad prođe kroz potok to više nije izazov, ali to ne znači da isti taj potok treba zanemariti. Sljedeći put kao izazov osoba si može postaviti zadatak da s konjem prijeđe potok unatraske.

Ovo su sve stavke koje su prema Parelliju (2002.) potrebne za postizanje izvrsnosti u razvoju pozitivne interakcije između konja i jahača.

6.7. Liberty prema Pat Parelliju

Doslovan prijevod riječi *liberty* bio bi sloboda, a točno to i predstavlja. Parelli, (2002.) opisuje dva načina provođenja *libertyja*. Jedan način je igra s konjem u okruglom ispustu pod imenom round pen u kojem konj nema mogućnost izbora hoće li biti s trenerom ili neće jer mora. Drugi način je na otvorenom pašnjaku gdje konj uvijek ima mogućnost bijega. U prvom slučaju je čovjek taj koji ima namjeru igrati se s konjem, dok je u drugom slučaju konj taj koji ima namjeru igrati se s čovjekom (Parelli, 2002.).

Ovakvu vrstu treninga preporučljivo je započeti u ograđenom prostoru s odgovarajućom opremom. Oprema se sastoji od ulara, dugačkog povodca i biča koji služi kao produženje ruke. Kod rada s konjem koji je neoprezan i pomalo smotan preporuča se stavljanje štitnika na noge. S vremenom i kontinuiranim radom *liberty* treninzi mogu se raditi u drugim i većim manježima baš kako bi se testirao vlastiti napredak i napredak konja.

Jedna od opcija vježbi s kojom se započinje trening jest šetnja rame uz rame. Nije poželjno da se konj kreće ispred ili iza trenera. Ako se konj kreće ispred usporiti ga treba vlastitim usporavanjem, smirujućim glasom te ako je potrebno laganim podizanjem biča ispred njega kako bi to shvatio kao fizičku barijeru. Povlačenje povodca se ne preporuča osim ako nije nužno. Ako se konj kreće previše iza potrebno ga je zaustaviti pa mu signalizirati da ubrza glasom ili bičem kao produženjem ruke. Kada uspješno hoda rame uz rame potrebno ga je nagraditi tapšanjem, pohvalom, a ponekad i poslasticom. Sljedeći korak su tranzicije iz hoda u zaustavljanje te iz zaustavljanja u hod (Parelli, 2002.).

Nakon usavršavanja svega prethodno navedenog daljnji tok *libertyja* teći će individualno, kako svatko za sebe odluči. Uz ovakvu vrstu treninga mogu se učiti i razni trikovi. Cilj *libertyja* je postizanje takve komunikacije i partnerstva s konjem gdje se on voljno igra s čovjekom i na otvorenom prostoru bez povodca koji ga prisiljava da bude uz čovjeka.

Slika 8. Liberty trening konja (Izvor: <https://www.wehorse.com>)

7. SEDAM IGARA S KONJIMA PREMA PAT PARELLIJU

Parelli (2002.) navodi koncept sedam igara koji uključuje igre među konjima putem kojih oni uspostavljaju prijateljske odnose i postavljaju hijerarhijsku ljestvicu. Ovaj koncept predstavlja srž komunikacije između konja i čovjeka jer uči čovjeka kako da postane vođa konju na prirodan način bez prisile i zastrašivanja. Igranje ovih sedam igara omogućuje bolje razumijevanje konja s poda, ali i tokom jahanja. Konji u ovim igrama postaju hrabriji, smireniji, pametniji te su spremniji uspostaviti partnerski odnos s ljudima koji se temelji na povjerenju i razumijevanju. Svaka igra ima svoj broj te je jako bitno učiti ih određenim redoslijedom (<https://horseyhooves.com>).

7.1. Prijateljska igra s konjem prema Parellijevoj metodi

Prema Parelliju, (2002.) prijateljska igra prva je od sedam igara te je i najvažnija. U ovoj igri cilj je predstaviti se konju na što pozitivniji način i ostaviti što bolji prvi dojam. Koncept ove igre je takav da bi konj trebao dopustiti da trener dodiruje svaki dio njegova tijela bez da bude defenzivan. Igru se započinje češkanjem konja po ušima pa se polako prelazi na šakaljivije i osjetljivije dijelove tijela. Onda kada je trener u mogućnosti bez opasnosti timariti konja svuda po tijelu tada konj poručuje da se osjeća sigurno. Nakon toga intenzitet igre se pojačava skakanjem oko konja, lupanjem raznim predmetima, proizvođenjem raznih zvukova itd. Sve ovo obavezno je raditi uz smiješak i ne prijeteći govor tijela (<https://horseyhooves.com>). Svrha prijateljske igre je naviknuti konja da postane manje osjetljiv na podražaje iz okoline i na određene podražaje uzrokovane od strane čovjeka, npr.: sedlanje, utovar u prikolicu, dizanje nogu, potkivanje, veterinarski postupci itd. (Parelli, 2002.).

7.2. Igra dikobraza s konjem prema Parellijevoj metodi

U prirodnom okruženju konj na napad predatora reagira instinktivnim udarcem noge. U prirodi konja je kada je u neposrednoj opasnosti ne povlačiti se od pritiska nego se oduprijeti. S takvim instinktivnim reakcijama na pritisak ugrožena je sigurnost kako čovjeka tako i konja. Svrha ove igre je postepeno odvikavanje konja od reakcije koja bi mu u prirodi bila neophodna za opstanak. Parelli, (2002.) navodi da ova igra funkcionira na način pritiska i popuštanja pritiska. Potrebno je malo jačim pritiskom timariti konja po raznim dijelovima tijela. Ako na dodir određenog dijela tijela konj reagira potrebno je dodir na istom mjestu ponoviti. Poanta ove igre je da konj shvati popuštanje pritiska kao nagradu i vraćanje u stanje ugodnosti (<https://horseyhooves.com>).

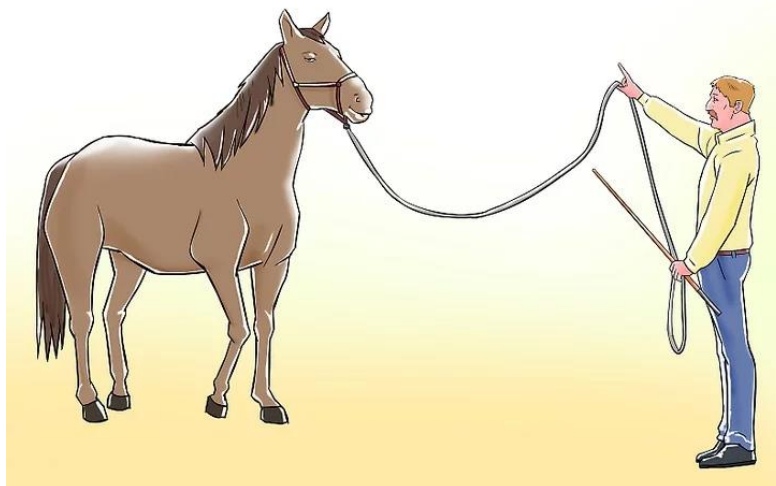
7.3. Vizualna (driving) igra s konjem prema Parellijevoj metodi

Treća od sedam igara, vizualna igra, temelji se na signaliziranju komadi konju bez kontakta. Prilikom izvođenja ove igre trener mora biti svjestan govora svog tijela i mora ga znati signalizirati na konju jasan i učinkovit način. Prema Parelliju, (2002.) konj ovom igrom uči prepoznati određene pokrete ljudskog tijela. Dokazano je da konj može razlikovati pokrete tijela iz prve igre koji mu signaliziraju da stoji od pokreta tijela treće igre koji mu signaliziraju da krene hodati ili kasati. Cilj ove igre je navesti konja da hoda kad čovjek hoda, da stane kad čovjek stane, da promjeni smjer kad čovjek promjeni smjer i sve to bez kontakta na povodac kojim držimo konja. Konja se u ovoj igri smije dotaknuti jedino štapom koji služi kao produženje ruke i to jedino onda kada je to jedini način da se konj pokrene (<https://horseyhooves.com>).

7.4. Yo-yo igra s konjem prema Parellijevoj metodi

Prema Parelliju, (2002.) cilj yo-yo igre je stvaranje ravnomjernog konja koji poštuje svog vlasnika te zna kontrolirati svoju impulzivnost. Ova igra je odličan način za poraditi na nekim lošim navikama konja. Ako konj grize, štipka ili ima naviku pregaziti trenera ovo je koristan način kako da stekne poštovanje prema čovjeku. Temelj ove igre su dvije vrste pokreta, jedna je kretanje naprijed ravnom linijom, a druga je kretanje unatrag istom putanjom. Svrha yo-yo igre je naučiti konja da se samostalno kreće pravocrtno – bez pomoći čovjeka. Kod impulzivnih konja ova igra pomaže kod zaustavljanja i skretanja tokom jahanja. U slučaju dominantnijih konja koji silom ulaze u osobni prostor čovjeka koristi se ova igra kako bi „odgurnuli“ konja iz osobnog prostora čime se povećava poštovanje konja prema ljudima (<https://horseyhooves.com>).

Parelli, (2002.) navodi da konja ovom igrom šalje unatrag na sljedeći način; dok stoji ispred konjske glave na udaljenosti od jedan metar s podignutom rukom drži povodac za koji je konj zakopčan (Slika 9.). Laganim trzajima ruke ljuđa povodac tako da pojačava intenzitet. Dovoljno jak intenzitet konj bi trebao osjetiti preko ulara ili rope haltera. Ako uspješno potakne konja na bilo kakav korak unatrag potrebno je odmah prestati stati signale konju i nagraditi ga. S vremenom se udaljenost između trenera i konja povećava, kada konj jasnije razumije zadatak.

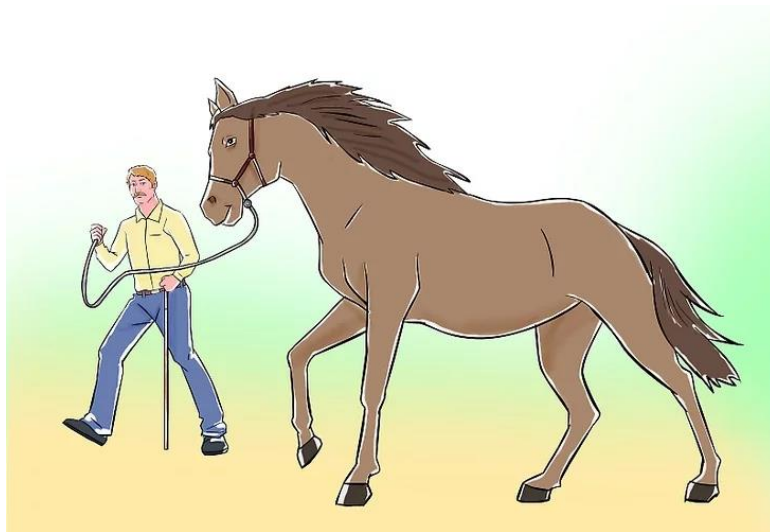

Slika 9. Yo-yo igra s konjem (Izvor: <https://www.wikihow.com>)

Nakon što je konj napravio nekoliko koraka unatrag i došao do kraja povodca potrebno je napraviti pauzu od par minuta prije nego što trener signalizira poziv prema naprijed. Uz lagano podizanje i povlačenje užeta te glasovnu zapovijed konj bi trebao krenuti prema treneru. Nakon dolaska slijedi nagrada (Parelli, 2002.).

7.5. Igra kruženja s konjem prema Parellijevoj metodi

Parelli, (2002.) smatra da klasično lonžiranje tjera konja na pravljenje beskrajnih i skoro besmislenih krugova koji nikako ne poboljšavaju mentalno i emotivno stanje konja nego pojačavaju njegovu fizičku kondiciju i psihičku izdržljivost. Ova igra predstavlja mnogo više od običnog tjeranja konja u krug. Prema Parelliju, (2002.) svrha ove igre je pomoći konju da shvati važnost održavanja iste brzine i istog smjera tokom lonžiranja dok mu je trener centar pozornosti bez stalne kontrole i poticaja (Slika 10.). Dovoljno je da konj napravi 2 do 4 kruga u željenoj brzini. Sve iznad toga mentalno će loše utjecati na konja. Također je cilj da konj na poziv stane i dođe. U ovoj igri potrebno je da trener stoji na istom mjestu, u sredini kruga, da ne hoda za konjem i ne tjera ga konstantno. Konj se mora kretati dobrovoljno, nakon jednom zadane komande. Time se jača koncentracija konja i poštovanje prema čovjeku (<https://horseyhooves.com>).

Slika 10. Igra kruženja (Izvor: <https://www.wikihow.com>)

7.6. Bočna igra s konjem prema Parellijevoj metodi

Hodanje u stranu nije nešto što konji često rade sami, iako im je to prirodno kretanje, nije im bitno za opstanak kao brzi bijeg. Kod konja koji nisu naučeni hodati u stranu može se vidjeti da to rade na terenskom jahanju ako se nečega uplaše. Prema Parelliju, (2002.) što konj bolje hoda bočno i ima veću mogućnost savijanja to je bolji u svim ostalim igrama. Svrha ove igre je naučiti konja da se kreće bočno jer je trener tako predložio svojim govorom tijela. Za konja ovakvo kretanje iziskuje veliku koncentraciju. Prilikom bočnog kretanja na konju se aktiviraju mišići koji nisu aktivni prilikom kretanja unaprijed ili unatrag (<https://horseyhooves.com>). Kod početaka ove igre konja je potrebno pozicionirati tako da je ispred njega zid od ispusta kako se ne bi mogao kretati naprijed. Laganim pritiskom na tijelo trener daje konju do znanja da želi da se kreće u stranu. Svaki korak potrebno je pohvaliti dok ne napravi nekoliko koraka uzastopno. Ova igra je odlična priprema za učenje zahtjevnijih elemenata dresure kao što su leteće izmjene, rotacije i okretaji, ali je također vrlo korisna u praktične svrhe, na primjer ako jahač želi da se konj približi nečemu ili udalji od nečega i slično (<https://horseyhooves.com>).

7.7. Igra provlačenja s konjem prema Parellijevoj metodi

Konj je po prirodi klaustrofobična životinja koja se boji malih, uskih i mračnih prostora. Jedan takav prostor za konja predstavlja prikolica za transport. Stoga je prema Parelliju, (2002.) cilj i svrha ove igre konja naučiti kretati se kroz uske prolaze baš kako bi ih pripremili za ulazak i vožnju u prikolici te kako bi smanjili udaljenost bijega kad je konj uplašen. Konji

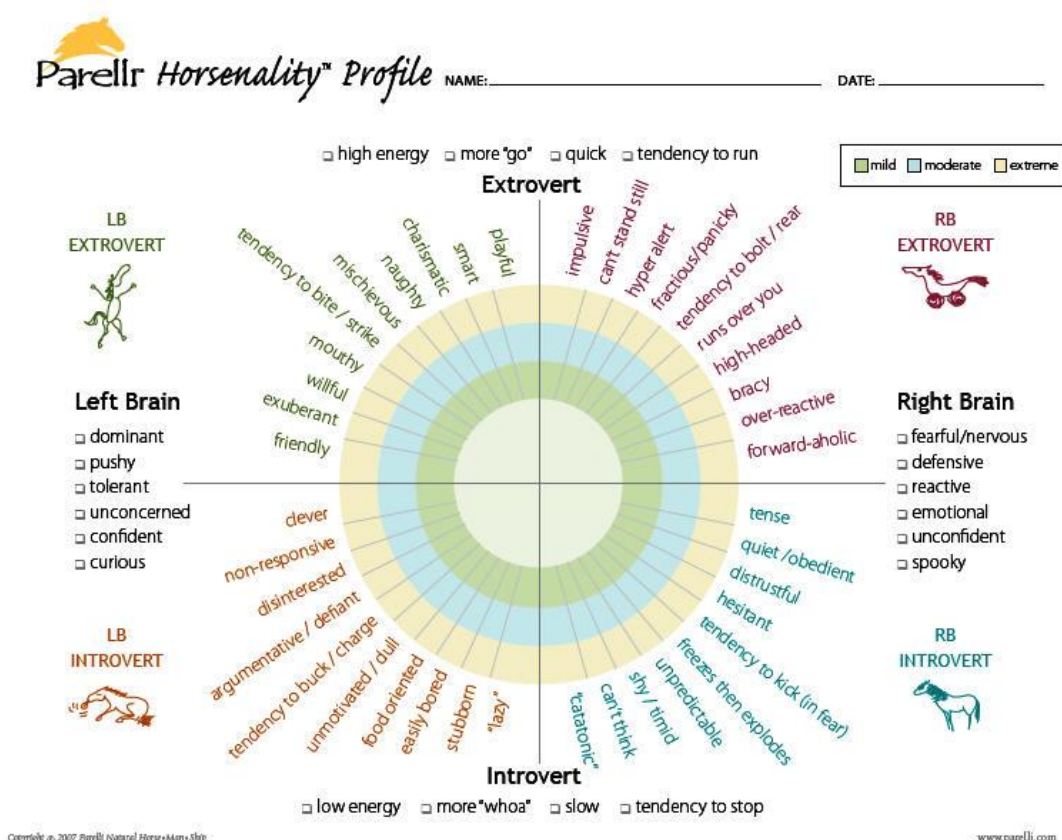
se u divljini većinom zadržavaju na otvorenim prostorima baš kako bi imali dobru preglednost pašnjaka i s lakoćom uočili predatora. Zbog toga se boje malih prostora jer su im tada mogućnosti bijega ozbiljno ograničene. Princip ove igre jako je sličan igri broj 5, jedina razlika je ta što se konja ne traži da se kreće u krug nego po ravnoj liniji (Slika 11.). Također je potrebno konja približiti ogradi ispusta kako bi suzili prostor kretanja. S vremenom je potrebno sužavati prostor po kojem se konj kreće, a savladavanje ove igre može trajati nekoliko dana do nekoliko tjedana. Jahanje je također svojevrsna igra stiskanja odnosno provlačenja za konja. Jahač grli nogama konja dok jaše što je dovoljan motiv za osjetljivije konje da pobjegnu (Parelli, 2002.).

Slika 11. Igra provlačenja (Izvor: <https://www.rockingz.com>)

8. LEFT I RIGHT BRAINED KONJI PREMA PAT PARELLIJU

Parelli, (2002.) obrađuje pojmove ekstrovertnih i introvertnih konja. Ekstrovertni konji su slični ekstrovertnim ljudima, energični i aktivni dok su introvertni konji mirniji po prirodi i imaju niži nivo energije (Parelli, 2002.). Ljudi imaju naviku klasificirati konje kao lude i zločeste bez da ih dubinski poznaju. Pat i Linda su čak osmislili test osobnosti za svakog konja i svaki vlasnik ga može ispuniti (Slika 12.).

Slika 12. Test osobnosti konja prema Pat Parelliju (Izvor: <https://horseandrider.com>)

Slika 12. prikazuje obilježja ekstrovertnih konja; oni su najčešće prijateljski raspoloženi, veseli, voljni raditi, nestašni, pomalo zločesti, imaju tendenciju ugristi čovjeka, ali su također karizmatični, pametni i zaigrani. Obilježja konja koji su lijevo moždani ekstroverti dok su desno moždani ekstroverti pomalo drugačiji. Oni su impulzivni, ne mogu stajati mirno, uvijek su na oprezu, iznimno su plašljivi, propinju se, preburno reagiraju te ne poštuju osobni prostor osobe (<https://horseandrider.com>).

Lijevo moždani introverti su iznimno bistri, slabije reagiraju na naredbe i rad, pomalo nezainteresirani, prkosni, imaju tendenciju zbaciti jahača ili napasti, nemotivirani su, sve će učiniti za hranu, brzo im dosadi rad, tvrdoglavi su i lijeni. Dok su desno introvertirani konji

napeti, tihi i poslušni, nemaju puno povjerenja u čovjeka, neodlučni su, ritaju se iz straha, nepredvidivi su, bojažljivi i ne razmišljaju pretjerano nego dopuštaju da ih vodi strah (<https://horseandrider.com>).

Nakon shvaćanja da su ovo određena urođena svojstva konja tek se onda može postupati ispravno prema toj jedinki i odabrati pravilnu metodu treninga. Na primjer ako postoji konj koji je na terenskom jahanju jako impulzivan, želi jurišati i trčati, a uz to je i plašljiv, najgore za toga konja bi bilo kazniti takvo ponašanje. Time se budi još veći strah u konju. Takvog konja potrebno je smirivati i postepeno navikavati na terensko jahanje. To nekad podrazumijeva vraćanje na sami početak, a to je šetnja. S takvim konjima najčešće nisu kvalitetno odrađene osnove koje su se trebale odraditi dok je konj još bio ždrijebe (Hausberger, 2007.). Slika 12. prikazuje dva konja od kojih je lijevi lijevo moždani ekstrovert dok je kobila desno introvert i to desno moždani. Ovaj pokus pokazuje kako je konj lijevo bez straha zagazio na nepoznatu površinu kako bi došao do hrane, dok je kobila desno za to trebalo 3 dana. Prvi dan je kružila oko prostirke i iz daljine ju gledala, bez pokazivanja pretjeranog interesa za nju. Drugi dan se ipak približila i njuškala te lizala prostirku shvaćajući da joj neće nauditi. Tek se treći dan odvažila zakoračiti na prostirku i pridružiti se objedu dok je četvrti dan hodala po njoj bez da je bila namamljena hranom.

Slika 13. Konji tijekom pokusa (Izvor: M. Horvat)

Takve, po prirodi plašljive konje potrebno je polako i strpljivo upoznavati s neobičnim i njima zastrašujućim predmetima. Ovakvi treninzi traju danima, ali imat će veći učinak nego primjenjivanje sile što bi rezultiralo poslušnošću konja iz straha. To ne vodi k pozitivnoj interakciji između konja i jahača.

9. CLICKER TRENING KONJA

Clicker metoda rada s konjima poprilično je nova u svijetu konja, a temelji se na razvoju pozitivne interakcije s konjima na način nagrađivanja u obliku poslastice u kombinaciji sa zvučnim klikom. Zvuk odnosno „klik“ pomaže konjima da prepoznaju kada nešto rade ispravno. Clicker je mala mehanička naprava koja proizvodi oštar zvuk kad se pritisne i koristi se kao „marker“ dobrog ponašanja. Umjesto clickera osoba se može služiti i svojim glasom, zviždukom ili pucketanjem jezika međutim najveća prednost korištenja clickera je ta što označava željeno ponašanje bez ikakvog emocionalnog unosa. Princip treninga je vrlo jasan i jednostavan te većina životinja na njega pozitivno reagira. Osim kod konja još se koristi i u treningu pasa te dupina (<https://www.horsehealthproducts.com>).

Prva stvar kod započinjanja ovog treninga je uvjeriti konja da zvuk clickera ima dobro značenje. Najlakši način za to postići je koristeći se clickerom u jednoj ruci, a poslasticama u drugoj. Odabir poslastice isključivo ovisi o preferenciji vlasnika i potrebama konja. Na primjer ako konj zahtjeva prehranu s niskom udjelom šećera kao poslastica se ne koristi kocka šećera.

U ovoj početnoj fazi potrebno je nagraditi konja poslasticom svaki put kada se klikne. Većina konja bolje uči kroz kratke lekcije. Učinkovitije je napraviti 3 kraće seanse nego jednu dugačku. Ubrzo će konj naučiti da zvuk klika označava dobivanje poslastice što će mu biti dodatka motivacija za rad (<https://www.horsehealthproducts.com>).

Trening s metom jedna je od prvih vježbi koja se koristi u ovoj metodi. Meta najčešće predstavlja štap s teniskom lopticom pričvršćenom za kraj kako bi bila lakše uočljiva. Konji su po prirodi znatiželjne životinje te ih je stoga lako zainteresirati da dotaknu metu njuškom. Nakon doticanja mete slijede klik i poslastica.

Slika 14. Trening konja s metom (Izvor: <https://www.thewillingequine.com>)

S vremenom konji trenirani ovim načinom nauče prihvatiti da klik označava "idealno" ponašanje i da će nagrada doći. Možda neće doći odmah (na primjer, dok jašete), ali doći će.

Najbolje je nagraditi prije nego kasnije, kako sa stajališta treninga, tako i sa stajališta konja (<https://www.horsehealthproducts.com>).

Jednom kad se konj navikne dodirivati metu to može postati temelj brojnim trikovima. Sve ovisi o mašti trenera i spremnosti konja da se igra. Na primjer meta se može postaviti ispred prednjih nogu konja kako bi vlasnik naučio konja da se nakloni. Ovo je česta metoda koju koriste vlasnici konja kod učenja raznih trikova, ali jednako tako može poslužiti i u jahanju. Na primjer ako iz radnog kasa jahač želi da konj prijeđe u produženi, kada to i uspije poželjno je kliknuti kako bi konj shvatio da je ispunio ono što se od njega tražilo. Ovisno o konju ovaj cijeli proces može proći iznenađujuće brzo ili teći frustrirajuće sporo. Najbitnije je ostati strpljiv i svaku igru završiti s uspjehom.

U osnovi clicker trening bi trebao biti zabavan kako za vlasnika tako i za konja. Potrebno je imati mašte i smisliti razne igre što je posebno korisno u zimsko vrijeme ako ne postoje mogućnosti jahanja u zatvorenoj hali. Clicker igrama održava konja u fizičkoj i mentalnoj kondiciji (<https://www.horsehealthproducts.com>).

No kako ove metode ne bi ostale samo u rangu igre s konjima postoji i disciplina u kojoj se može pokazati pravu povezanost između vlasnika i konja, a naziva se konjski agility.

10. HORSE AGILITY KAO DISCIPLINA NATURAL HORSEMANSHIPA

Horse agility je disciplina koja je usko povezana s Natural Horsemanshipom koje uključuju i Parellijeve metode. Radi se o disciplini u kojoj se uz pomoć primjerene vještine rada s konjem, partnersku komunikaciju i maštu svladavaju različite prepreke. Treneri koji prakticiraju ovu disciplinu tvrde:

- da se pomoću navedene discipline izgrađuje vrlo bliska veza sa konjem,
- da pomaže konju u konstruktivnom razmišljanju,
- da pomaže i vlasniku konja da se upozna sa istomišljenicima koji vide i druge potencijale u svom konju osim onog sportskog,
- da s obzirom na strukturu natjecanja uvijek postoji prostor za učenje i napredak (www.thehorseagilityclub.com).

Oprema potrebna za ovu disciplinu je vrlo jednostavna i oskudna. Naime sastoji se od ulara po izboru i povodca dužine 3 do 4 metra. Korištenje žvale, bičeva i mamuza strogo je zabranjeno. Dosljednost je bitna u ovakvoj vrsti igre s konjima. Potrebno je odabrati glasovne naredbe i svaki put upotrijebiti istu. Na primjer ako jahač želi pokrenuti konja da hoda dovoljno je reći riječ „hod“ i ne mijenjati naredbu. Cilj je što manje koristiti povodac, jedino u situacijama ako glas ili govor tijela ne daju jasnu poruku (www.thehorseagilityclub.com). Uključivanje mašte ključno je u agilityju, jer o mašti ovise i prepreke koje se izrađuju i koriste. Prepreke u ovoj disciplini su razne, a neke od njih prikazane su na sljedećim fotografijama.

Slika 15. Agility prepreka

Slika 16. Agility prepreka

(Izvor: <https://www.thehorseagilityclub.com/>) (Izvor: <https://annablake.com>)

Svrha ovih prepreka je naviknuti konja na nekakve nesvakidašnje situacije s kojima se mogu susresti na terenskom jahanju. Bitno je da su prepreke sigurne te da mogu podnijeti težinu

odraslog konja. Nakon što konj svlada sve ove prepreke sa zemlje kreće trening s jahačem. Svladavanje agility terena odlična je podloga za bilo koju disciplinu jer će konj biti desenzibiliziran na gotovo sve (www.thehorseagilityclub.com).

11. ZAKLJUČAK

Interakcije između konja i jahača koje dovode do pozitivnog odnosa ostvaruju se kroz niz postupaka vlasnika prema konju te obratno. Neki od tih postupaka su hranidba, timarenje, jahanje i liječenje. Kako bismo razumjeli konje i sagledali svijet iz njihove perspektive potrebno je poznavati osnovne potrebe životinje, njihova osjetila i način komunikacije u krdu. Potrebu za hranom, vodom, kretanjem i socijalizacijom nužno je ispuniti kako bismo imali sretnog i zadovoljenog konja no to su samo osnovni i temeljni zahtjevi životinje. Potrebno znati kako konj razmišlja i doživljava svijet oko sebe. Na interakciju između konja i jahača utječe mnogo čimbenika; sjedište jahača, metoda treninga, odgovarajuća oprema i poznavanje osnovnih karakteristika ponašanja konja. Veza između čovjeka i konja utjelovljenje je najveće povezanosti čovjeka s nekom životinjom dok je ultimativni cilj jahanja postizanje sjedinjenja s konjem, odnosno neke vrste fluidnosti s njegovim tijelom. Primjenjivanje Natural horsemanship metode kažnjavanje konja bi se trebalo izbjegavati. Zaključno je da konji uz pravilan rad i trening pokazuju želju i volju za druženjem s ljudima te da je prisilan način onaj najgori za oba partnera. Jahač u blizini konja treba biti smiren, pouzdan te imati odlike vođe dok konj treba biti voljan raditi, hrabar i imati pouzdanja u svog jahača. Za stjecanje svega navedenoga potrebno je vrijeme, ustrajnost i želja za edukacijom i napredovanjem. Konstantan rad i vrijeme posvećeno životinji jedina je stvar koja će dovesti do kvalitetnog i uspješnog održavanja pozitivnog odnosa između konja i jahača.

12. POPIS LITERATURE

1. Andersen, S.S.L., (2015.): Interactions between horse and rider that leads to a positive relationship. Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala. (15.5. 2019.).
2. Broom, D., Johnson, K., (2000.): Stress and Animal Welfare. Springer/Kluwer Scientific & Business, 1-2.
3. Budiansky, S., (1992.): The Covenant of the Wild Why Animals Chose Domestication. Feh, C., de Mazières, J. 1993. Grooming at a preferred site reduces heart rate in horses. *Animal Behaviour*, 1191–1194.
4. Fenner, K., Dashper, K., Serpell, J., McLean, A., Wilkins, C., Klinck, M., McGreevy, P. (2020.): The development of a novel questionnaire approach to the investigation of horse training, management, and behaviour. *Animals*, 10(11), 1960.
5. Fraser, D., Weary, D. M., Pajor, E. A., Milligan, B. N. (1997.): A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns.
6. Fureix, C., Pagès, M., Bon, R., Lassalle, J. M., Kuntz, P., Gonzalez, G. (2009.): A preliminary study of the effects of handling type on horses' emotional reactivity and the human–horse relationship. *Behavioural processes*, 82(2), 202-210.
7. Guilford, T., Dawkins, M.S. (1991.): Receiver psychology and the evolution of animal signals. *Animal behaviour*, 42(1), 1-14.
8. Hausberger, M., Gautier, E., Müller, C., Jego, P. (2007.): Lower learning abilities in stereotypic horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 107(3-4), 299-306.
9. Heffner, R. S., Heffner, H. E. (1983.): Hearing in large mammals: Horses (*Equus caballus*) and cattle (*Bos taurus*). *Behavioral Neuroscience*, 97(2), 299.
10. Hrvatski konjički savez, (2015.): Priručnik za dresurno jahanje sa zbirkom testova. HKS.
11. Ivanković, A. (2004.): Konjogojstvo. Zagreb: Hrvatsko agronomsko društvo.
12. Kiley-Worthington, M., Rendle, C. (1984.): Ecological agriculture. A case study of an ecological farm in the south of England. *Biological agriculture & horticulture*, 2(2), 101-133.
13. Lesimple, C., Fureix, C., De Margerie, E., Sénèque, E., Menguy, H., Hausberger, M. (2012.): Towards a postural indicator of back pain in horses (*Equus caballus*).

14. Maurstad, A., Davis, D., Cowles, S. (2013.): Co-being and intra-action in horse–human relationships: a multi-species ethnography of being human and being horse. *Social anthropology/Anthropologie sociale*, 21(3), 322-335.
15. Mills, D. S., McDonnell, S. M., McDonnell, S. (2005.): *The domestic horse: the origins, development and management of its behaviour*. Cambridge University Press.
16. Mitrović, S., Grubić, G. (2003.): *Odgajivanje i ishrana konja*. Poljoprivredni fakultet Univerziteta.
17. Montgomery, G. G. (1957.): Some aspects of the sociality of the domestic horse. *Transactions of the Kansas Academy of Science (1903-)*, 60(4), 419-424.
18. Parelli, P. (2002.): *Natural horse-manship*. Twentieth Printing: December 2002 ur. Colorado: Western Horseman magazine.
19. Roberts, C. A. (1992.): Tracheal wash sampling in the horse. *Equine Veterinary Education*, 4(5), 266-268.
20. Pavičić, N. (2012.): Etologija konja u programu terapijskog jahanja i hipoterapije. *Zbornik predavanja*, 50-58.
21. Trailović, D. (2012.): Etologija konja u programu terapijskog jahanja i hipoterapije (Zbornik predavanja).
22. Vlašić, A., (2009.): Konjska čula. Available at: <http://www.zivotinjsko-carstvo.com/konji/>[Pokušaj pristupa kolovoz 20. (2022.)].

Internetske stranice:

23. Horse care guidelines: <https://www.humanesociety.org/resources/horse-care-guidelines> (20.8.2022.)
24. The main type of horse personalities: <https://horsenetwork.com/2018/02/main-types-horse-personalities/> (20.8.2022.)
25. Horse Behaviour Problems: <https://www.brighterequines.com/> (22.8.2022.)
26. Understanding your horse's body language: <https://www.rspca.org.uk/adviceandwelfare/pets/horses/behaviour/bodylanguage> (22.8.2022.)
27. Svijet konja: <https://svijetkonja.ba> (23.8.2022.)
28. ResearchGate: https://www.researchgate.net/figure/Flehmen-response-in-this-feral-horse-stallion-is-displayed-by-the-elevated-head-and_fig14_257874946 (25.8.2022.)

29. Justine Harrison, Equine Behaviourist: <https://www.equinebehaviourist.co.uk> (25.8.2022.)
30. Landmark pilot study addresses effects of rider weight on equine performance: <https://www.nationalequineforum.com/landmark-pilot-study-rider-weight-equine-performance/> (25.8.2022.)
31. YourHorse: <https://www.yourhorse.co.uk/> (26.8.2022.)
32. Groups of Horses: A Beginner's Guide to Herd Dynamics: <https://horserookie.com/groups-of-horses-herd-dynamics/> (17.8.2022.)
33. Socializing foals: <https://www.scottcreek.com/socializing-foals.html> (24.8.2022.)
34. Traditional Trainer or Modern Trainer: <https://www.hartshorsemanship.com/index.cfm?fuseaction=controller.viewPageThoughtDetail&thoughtUuid=1A31D408-4063-C7B3-5E1A3217878D2270> (15.9.2022.)
35. Horse listening: www.horselistening.com (12.9.2022.)
36. Horse journal: <https://www.horsejournals.com/> (12.9.2022.)
37. Training the Horse at Liberty: From Tricks to Perfect Partnerships: <https://www.wehorse.com/en/blog/horse-training-liberty/> (19.8.2022.)
38. Anna Stanek, 7 Games of Parelli Natural Horsemanship Training: <https://horseyhooves.com/parelli-7-games/> (17.8.2022.)
39. How to Do the Seven Games of Parelli: <https://www.wikihow.com/Do-the-Seven-Games-of-Parelli> (29.8.2022.)
40. Horsenality: It Makes Your Horse Unique: <https://horseandrider.com/how-to/horsenality-it-makes-your-horse-unique/> (23.8.2022.)
41. The willing equine: <https://www.thewillingequine.com/> (24.8.2022.)
42. The horse agility club: <https://www.thehorseagilityclub.com/> (10.9.2022.)

13. SAŽETAK

Cilj diplomskog rada je predstaviti i obraditi način razvoja pozitivne interakcije između konja i jahača. Interakcije između konja i jahača koje dovode do pozitivnog odnosa ostvaruju se kroz niz postupaka čovjeka prema konju te obratno. Neki od tih postupaka su hranidba, timarenje, jahanje i liječenje. Kako bismo razumjeli konje i sagledali svijet iz njihove perspektive potrebno je poznavati osnovne potrebe životinje, njihova osjetila i način komunikacije u krdu. Potrebu za hranom, vodom, kretanjem i socijalizacijom nužno je ispuniti kako bismo imali sretnog i zadovoljenog konja, to su samo osnovne potrebe konja. Na interakciju između konja i jahača utječe mnogo čimbenika; sjedište jahača, metoda treninga, odgovarajuća oprema i poznavanje osnovnih karakteristika etologije konja. Veza između čovjeka i konja utjelovljenje je najveće povezanosti čovjeka s nekom životinjom dok je ultimativni cilj jahanja postizanje sjedinjenja s konjem, odnosno neke vrste fluidnosti s njegovim tijelom. Konji uz pravilan rad i trening pokazuju želju i volju za druženjem s ljudima, prisila u radu s konjem je najgori za oba partnera. Jahač u blizini konja treba biti smiren, pouzdan te imati odlike vođe dok konj treba biti voljan raditi, hrabar i imati pouzdanja u svog jahača. Za stjecanje svega navedenoga potrebno je vrijeme, ustrajnost i želja za edukacijom i napredovanjem. Konstantan pravilan rad i vrijeme posvećeno konju dovesti će do kvalitetnog i uspješnog stvaranja te održavanja pozitivnog odnosa između konja i jahača.

14. SUMMARY

The aim of the thesis is to present and process the way of developing positive interaction between horse and rider. Interactions between horse and rider that lead to a positive relationship are realized through a series of human actions towards the horse and vice versa. Some of these procedures are feeding, grooming, riding and treatment. In order to understand horses and see the world from their perspective, it is necessary to know the basic needs of animals, their senses and the way of communication in the herd. The need for food, water, movement and socialization must be fulfilled in order to have a happy and satisfied horse, these are just the basic needs of a horse. The interaction between horse and rider is influenced by many factors; rider's seat, training method, appropriate equipment and knowledge of the basic characteristics of horse ethology. The connection between a man and a horse is the embodiment of the greatest connection between a man and an animal, while the ultimate goal of riding is to achieve union with the horse, that is, some kind of fluidity with his body. With proper work and training, horses show a desire and willingness to socialize with people, coercion in working with a horse is the worst for both partners. The rider around the horse should be calm, reliable and have the qualities of a leader, while the horse should be willing to work, brave and have confidence in his rider. Acquiring all of the above requires time, perseverance and a desire for education and advancement. Constant proper work and time dedicated to the horse will lead to a high-quality and successful creation and maintenance of a positive relationship between horse and rider.

15. POPIS TABLICA

Tablica 1. Razlike između klasičnih i modernih metoda treninga.....	10
--	----

16. POPIS SLIKA

Slika 1. Iskazivanje agresivnosti kod konja	4
Slika 2. Vidno polje konja.....	5
Slika 3. Flehmanski izraz konja na ispaši	6
Slika 4. Usporedba debljine kože konja (a) i čovjeka (b)	7
Slika 5. Lonžiranje konja	12
Slika 6. Zamišljena linija pravilnog stava jahača u jahanju	14
Slika 7. Slobodno jahanje konja bez sedla i žvale	15
Slika 8. Liberty trening konja.....	19
Slika 9. Yo-yo igra s konjem	22
Slika 10. Igra kruženja	23
Slika 11. Igra provlačenja	24
Slika 12. Test osobnosti konja prema Pat Parelliju.....	25
Slika 13. Konji tijekom pokusa.....	26
Slika 14. Trening konja s metom	27
Slika 15. Agility prepreka	29
Slika 16. Agility prepreka	29

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Sveučilišni diplomski studij, smjer Hranidba domaćih životinja

Diplomski rad

Razvoj pozitivne interakcije između konja i jahača

Matija Horvat

Sažetak:

Cilj diplomskog rada je predstaviti i obraditi način razvoja pozitivne interakcije između konja i jahača. Interakcije između konja i jahača koje dovode do pozitivnog odnosa ostvaruju se kroz niz postupaka čovjeka prema konju te obratno. Neki od tih postupaka su hranidba, timarenje, jahanje i liječenje. Kako bismo razumjeli konje i sagledali svijet iz njihove perspektive potrebno je poznavati osnovne potrebe životinje, njihova osjetila i način komunikacije u krdu. Potrebu za hranom, vodom, kretanjem i socijalizacijom nužno je ispuniti kako bismo imali sretnog i zadovoljenog konja, to su samo osnovne potrebe konja. Na interakciju između konja i jahača utječe mnogo čimbenika; sjedište jahača, metoda treninga, odgovarajuća oprema i poznavanje osnovnih karakteristika etologije konja. Veza između čovjeka i konja utjelovljenje je najveće povezanosti čovjeka s nekom životinjom dok je ultimativni cilj jahanja postizanje sjedinjenja s konjem, odnosno neke vrste fluidnosti s njegovim tijelom. Konji uz pravilan rad i trening pokazuju želju i volju za druženjem s ljudima, prisila u radu s konjem je najgori za oba partnera. Jahač u blizini konja treba biti smiren, pouzdan te imati odlike vođe dok konj treba biti voljan raditi, hrabar i imati pouzdanja u svog jahača. Za stjecanje svega navedenoga potrebno je vrijeme, ustrajnost i želja za edukacijom i napredovanjem. Konstantan pravilan rad i vrijeme posvećeno konju dovesti će do kvalitetnog i uspješnog stvaranja te održavanja pozitivnog odnosa između konja i jahača.

Rad je izrađen pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Mentor: doc.dr.sc. Maja Gregić

Broj stranica: 40

Broj grafikona i slika: 16

Broj tablica: 1

Broj literaturnih navoda: 42

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: pozitivna interakcija, jahač, konj

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. prof.dr.sc. Pero Mijić, predsjednik

2. doc.dr.sc. Maja Gregić, mentor

3. izv.prof.dr.sc. Tina Bobić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Sveučilište u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
University Graduate Studies, Feeding domestic animals

Graduate thesis

Development of positive interaction between horses and riders

Matija Horvat

Abstract:

The aim of the thesis is to present and process the way of developing positive interaction between horse and rider. Interactions between horse and rider that lead to a positive relationship are realized through a series of human actions towards the horse and vice versa. Some of these procedures are feeding, grooming, riding and treatment. In order to understand horses and see the world from their perspective, it is necessary to know the basic needs of animals, their senses and the way of communication in the herd. The need for food, water, movement and socialization must be fulfilled in order to have a happy and satisfied horse, these are just the basic needs of a horse. The interaction between horse and rider is influenced by many factors; rider's seat, training method, appropriate equipment and knowledge of the basic characteristics of horse ethology. The connection between a man and a horse is the embodiment of the greatest connection between a man and an animal, while the ultimate goal of riding is to achieve union with the horse, that is, some kind of fluidity with his body. With proper work and training, horses show a desire and willingness to socialize with people, coercion in working with a horse is the worst for both partners. The rider around the horse should be calm, reliable and have the qualities of a leader, while the horse should be willing to work, brave and have confidence in his rider. Acquiring all of the above requires time, perseverance and a desire for education and advancement. Constant proper work and time dedicated to the horse will lead to a high-quality and successful creation and maintenance of a positive relationship between horse and rider.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Mentor: Associate professor Maja Gregić

Number od pages: 40

Number of figures: 16

Number of tables: 1

Number of references: 42

Original in: Croatian

Key words: positive interaction, rider, horse

Thesis defended on date:

Reviewers:

- 1. Full Professor Pero Mijić, president**
- 2. Associate professor Maja Gregić, mentor**
- 3. Associate professor Tina Bobić, member**

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, V. Preloga 1